

«Τὸ θέμα δὲν εἶναι νὰ κάνης Τέχνη, εἶναι νὰ μπορέσης νὰ συνδεθῆς ἐσὺ ὁ ἴδιος μὲ τὶς δυνάμεις πού σε περιβάλλουν».

Αὐτὸ ὑπῆρξε τὸ μουσικὸ πιστεύω τοῦ πρωτοποριακοῦ συνθέτη ἠλεκτρονικῆς μουσικῆς Γιάννη Χρήστου, πού τόσο ἄδικα χάσαμε πρὶν λίγο καιρό. Γεννήθηκε στὸ Κάιρο τὸ 1926 ἀπὸ μητέρα Κυπριακῆς καταγωγῆς καὶ πατέρα Ἑλληνα τῆς Αἰγύπτου. Ὑστερα ἀπὸ τὶς γυμνασιακῆς του σπουδῆς στὴν Αἴγυπτο σπούδασε φιλοσοφία στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Καϊμπριτζ (1945 - 48) ἐνῶ ταυτόχρονα ἔπαιρνε μαθήματα συνθέσεως ἀπὸ τὸν Χάνς Φ. Ρέντλιχ. Τὸ 1948 παίρνοντας τὸ δίπλωμα στὴ σύνθεση ἦλθε στὴ Σιένα τῆς Ἰταλίας γιὰ μαθήματα ἀνώτερης ἐνορχήστρωσης ἀπὸ τὸν Φ. Λαβανίνο. Παράλληλα μελετοῦσε μαθηματικὰ καὶ φυσικὴ πού τόσο τὸν βοήθησαν στὸ ἔργο του. Πρὶν μερικὰ χρόνια ἐγκατεστάθηκε μόνιμα στὴν Ἀθήνα. Ἐδῶ, στὴν λεωφόρο Μεσογείων, στὴ βάση μιᾶς τιμιεντένιας κολόνας, τέλειωσε ἡ ζωὴ του στὶς 8 Ἰανουαρίου 1970.

Γιάννης Χρήστου

Ὁ Γιάννης Χρήστου εἶχε ἀρχίσει τὸ 1948 σὰν συνθέτης παραδοσιακῆς κλασσικῆς μουσικῆς. Ἀργότερα διεπίστωσε πὼς ὁ περιορισμὸς πού ἔθετε τὸ κατεστημένο τὸν ἐμπόδιζε νὰ ἐκφράσῃ τοὺς προβληματισμοὺς του, τὶς ἀνησυχίες, τὸν ἐσωτερικὸ του κόσμο γενικά. Οἱ μουσικῆς νότες δὲν ἐκπροσώπευαν γι' αὐτὸν κανένα δυναμικὸ μέσο ἐκφράσεως. Χωρὶς δισταγμὸ κάνει τὸ μεγάλο ἄλλα : σπάζει τὸ ἐπτάφθογγο διατονικὸ σύστημα καὶ ἐφευρίσκει δικὰ του μουσικὰ σύμβολα. Ἀρχίζει καὶ γράφει μὲ «Κυκλοφορικά Σήματα» (Traffic signs) καὶ «Ὑποδείγματα» (Patterns), ὅπως ὁ ἴδιος τὰ ὠνόμαζε. Μιὰ ἄλλη καινοτομία του ἦταν [στὸ θέμα τῆς παρτιτούρας. Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἀναλυτικὲς κάρτες, πού προορίζονται γιὰ τοὺς ἐρμηνευτῆς ὀργάνων καὶ κινήσεων, γράφει καὶ μιὰ συνθετικὴ παρτιτούρα γιὰ τὸν μαέστρο πού περιλαμβάνει μιὰ εἰκονικὴ παράσταση τῶν δρώντων.

Ἀναλυτικὰ, σύμφωνα μὲ τοὺς μουσικολόγους, ἡ δημιουργικὴ πορεία τοῦ Χρήστου χωρίζεται σὲ 4 περιόδους : Ἡ πρώτη περίοδος καλύπτει τὸ χρονικὸ διάστημα 1948 - 53. Ἀπὸ τὸ πρῶτο του ἔργο «Μουσικὴ τοῦ Φοίνικος» (48) φαίνεται τὸ ταλέντο του νὰ ἀναδημιουργῆ μὲ δύναμη καὶ ἐπιδεξιότητα ἓνα δεδομένο μουσικὸ ὕλικό. Τὸ ἔργο του αὐτό, ἓνα ὄριμο «σειραϊκὸ» ἔργο, θαύμαζε καὶ ἐκτελοῦσε συχνὰ ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Στὴν ἴδια περίοδο ἀνήκουν ἡ «Πρῶτη Συμφωνία» (51) καὶ ἡ «Λειτουργία» (53).

Στὴν δεύτερη περίοδο (1953-58), ἡ σειραϊκὴ αὐτὴ τέχνη γίνεται ἀκόμα πιὸ ὄριμη, ὅπως φαίνεται σὲ ἔργα ὅπως οἱ «Ψαλμοὶ τοῦ Δαυὶδ» (53), ἡ «Δεύτερη Συμφωνία» (54 - 58) καὶ τὸ ὄρατόριο «Γιλιγαμές» ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὸ ὁμώνυμο ἀσσυριακὸ ἔπος. Ἐπίσης τὴν ἐποχὴ αὐτὴ γράφει καὶ τὰ

«6 Τραγουδία πάνω σέ ποιήματα του Τ.Σ. Έλιοτ», πού κάποιος άμερικανός κριτικός χαρακτηρίσε σάν «τά ώραιότερα τραγουδία με όρχήστρα όποιοιδήποτε συνθέτη του αιώνα μας».

Στήν τρίτη περίοδο (1958 - 64) ή σειραϊκή γραφή άναπτύσσεται όλο και με περισσότερο προσωπικό ύφος και γεμίζει με όρχηστρικά χρώματα. Γράφει τήν «Τρίτη Συμφωνία» (59-62) και τίς «Μετατροπές», έργο πού έκτελέσθηκε στό Φεστιβάλ Σύγχρονης Μουσικής του Ντάρμστατ και στήν Άθήνα. Τελευταίο έργο τής περιόδου είναι τό όρατόριο «Ψύρινες Γλώσσες», πού σημείωσε έπιτυχία στό Φεστιβάλ Μπάχ τής Όξφόρδης και πού πήραν όλες οι ξένες άνθολογίες σάν τό κλασσικό έργο του Γιάννη Χρήστου.

Τό 1964 άρχίζει νά διαφαίνεται ή νεωτεριστική του τεχνοτροπία τής «τελευταίας», όπως τήν όνομάζουμε πιά, περιόδου. Οι μαζικοί ψίθυροι, οι όμιλίες και οι κραυγές των προηγουμένων του έργων διαμορφώνονται σιγά - σιγά στό προσωπικό του σύστημα γραφής, έπηρεασμένο από τήν φιλοσοφία του Βίττγκενστάιν και από τήν μαθηματική σκέψη, για τό όποιο μίλησα παραπάνω. Πρωτοποριακά έργα τής περιόδου αυτής, πού ίσως κυκλοφορήσουν σέ δίσκους από άγγλικό οίκο, είναι ή «Πράξη για 12», «ή Κυρία με τήν Στρυχίνη», ό «Επίκυκλος», οι «Αναπαραστάσεις» και τό «Μυστήριο», έργο για 3 χορωδίες και όρχήστρα, βασισμένο στό άρχαιο αιγυπτιακό μυστικό κείμενο «Τό βιβλίο των νεκρών», πού θα μεταδοθής από τήν ευρωπαϊκή τηλεόραση υπό τήν διεύθυνση του Μιλτιάδη Καρύδη. Όλο τό έργο είναι σάν έφιάλτης. Η χορωδία, με μάσκες και κουστούμια πού θυμίζουν μου-

μιες, δέν τραγουδάει αλλά εκφράζεται με κινήσεις, ψίθυρους, κραυγές και καθημερινές λέξεις. Τό θέαμα θα είναι σάν ιερή μυσταγωγία. Η μουσική είναι θρησκευτική και πρωτόγονη. Τελευταίο του έργο και δυστυχώς ήμιτελές είναι ή «όπερά» του, όπως τήν άποκαλούσε ό ίδιος, «Όρέστεια», βασισμένη στήν Αισχύλειο τριλογία. Θα ήταν μιá όπερα σέ σύγχρονη μορφή, μουσική, κίνηση, φωτεινές προβολές πού θα παρουσίαζε τόν Μάιο στό Φεστιβάλ Βιέννης σάν μιá λειτουργία χωρίς άρχή και τέλος. Αντίθετα με τόν τραγικό ποιητή στό έργο αυτό οι Έρινιές δέν μεταμορφώνονται σέ Εύμενίδες αλλά πολλαπλασιάζονται δείχνοντας έτσι πώς τό άγχος τής καταστροφής υπάρχει διαρκώς στόν άνθρωπο τότε και τώρα, χθές και σήμερα. Η «Όρέστεια» του είναι μιá συνέχεια των

«Έναντιοδρομιών», έργου έπηρεασμένου από τήν φιλοσοφία του Ήρακλείτου ότι σέ κάθε θετικό υπάρχει και τό άρνητικό του, πού παρουσιάσθηκε πέρυσι στό "Ωκλαντ του Σάν Φρανσίσκο.

Άξιόλογη ήταν και ή προσφορά του Χρήστου στόν τομέα τής μουσικής για άρχαία τραγωδία και κωμωδία. Συνεργάσθηκε με τόν Κάρολο Κούν (Πέρσες, Βάτραχοι, Οιδίπους Τύραννος) και με τόν Άλέξη Μινωτή (Προμηθεύς Δεσμώτης).

Η θέση του Γιάννη Χρήστου στόν χώρο τής παγκόσμιας μουσικής είναι έντελώς ξεχωριστή. Τό κενό πού άφησε δύσκολα συμπληρώνεται. Η παγκόσμια διάκριση πού μόλις πρόσφατα άρχισε νά χαιρείται και ό ίδιος, θα ολοκληρωθής όπωσδήποτε μέσα στα χρόνια πού θάρθουν.

ΜΑΡΙΟΣ ΣΚΟΡΔΗΣ